

Forskningsetisk policy

Beslutsfattare	Rektor
Ansvarig enhet	Forsknings- och innovationskontoret
Beslutsdatum	2025-01-16
Giltighetstid	Aktualitetsgranskas senast 2028
Sammanfattning	All forskning som sker vid Göteborgs universitetet ska genomföras i enlighet med god forskningssed och genomsyras av forskningsetiska överväganden. I policyn tydliggörs vilka regler, riktlinjer och kodexar som är tillämpliga för forskningen på universitetet. Eventuella tillstånd ska ansökas om i enlighet med relevant lagstiftning och forskningen omfattas av universitetets anvisningar för dataskydd. Ansvaret är delegerat och alla som är verksamma inom forskning ansvarar för att hålla sig uppdaterade om relevanta regler, kodexar och styrdokument som förekommer inom området.

Inledning och syfte

Göteborgs universitet bedriver världsledande forskning av hög kvalitet inom ett flertal forskningsområden. Universitetet värnar om forskningens kvalitet, integritet och självständighet, vilket förutsätter att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed och genomsyras av forskningsetiska överväganden. Ansvaret för detta vilar på såväl ledning som enskilda forskare. Av högskolelagen (1992:1434) framgår att högskolor ska värna vetenskapens trovärdighet och god forskningssed, samt att verksamheten ska anpassas så att en god kvalitet uppnås i forskningen.¹ Forskningen ska bedrivas i enlighet med de grundläggande värden och principer som finns i internationella och nationella regelverk som rör dess genomförande.

Forskningen förvaltar ett starkt förtroende från både allmänheten och lagstiftaren och har stort utrymme att verka fritt, vilket bland annat tydliggörs av den lagreglerade akademiska friheten och de lättnader inom dataskyddsreglering och sekretessreglering som antagits till förmån för forskningen. Med detta förtroende följer även ett anseeligt ansvar för universitetet och den enskilde forskaren att förvalta forskningens fortsatta förtroende och trovärdighet på ett bra sätt. Syftet med denna forskningsetiska policy är att utgöra ett stöd för forskningsverksamma inom universitetet och att klargöra universitetets hållning till god forskningssed för allmänheten.

God forskningssed

All forskning som bedrivs vid Göteborgs universitet ska genomföras i enlighet med *god forskningssed*. Begreppet god forskningssed har ingen rättslig definition och beskrivs i Vetenskapsrådets skrift "God forskningssed 2024" som de etiska normer och tillvägagångssätt som utvecklats av forskningens aktörer i dialog med det omgivande samhället. De ramar som sätts genom dessa normer och tillvägagångssätt är till stor del kodifierade i forskningsetiska kodexar, lagstiftning och andra regelverk, som tillsammans bidrar till att beskriva vad god forskningssed innebär.²

Viktiga grundläggande principer för god forskningssed anges i *All European Academies*, ALLEA:s, skrift "Den europeiska kodexen för forskningens integritet" (även kallad ALLEA-kodexen). Dessa principer innebär att det går att lita på att forskningen håller hög kvalitet, att forskningen utförs och rapporteras på ett sanningsenligt sätt, att forskningen utförs med respekt för viktiga samhällsliga värden, samt att forskaren tar ansvar för sin forskning och dess följdverkningar.³

En grundläggande del av god forskningssed är att försöka tillgodose olika berättigade intressen, så som forskningsintresset, skyddsintresset, öppenhetsintresset och förtroendeintresset. Dessa intressen kan ibland komma i konflikt med varandra och då måste man kunna göra forskningsetiska överväganden, vilket innebär etiskt reflekterade avvägningar och prioriteringar. Etiska överväganden vid forskning som rör människor ska alltid inbegripa en bedömning av fysiska, psykiska och integritetsmässiga risker för deltagande forskningspersoner, medan forskning på djur alltid ska ta *3R-principen* (Replace, Reduce, Refine) i beaktande.

Det forskningsetiska fältet är dynamiskt och nya frågeställningar uppkommer kontinuerligt i takt med ny teknikutveckling, exempelvis AI⁴, och ny lagstiftning. Det är därför viktigt att föra en aktiv, kritisk och levande diskussion kring god forskningssed.

¹ 1 kap. 3a och 4 §§ högskolelag (1992:1434)

² God forskningssed 2024, Vetenskapsrådet

³ The European Code of Conduct for Research Integrity, 2023, All European Academies (ALLEA)

⁴ Living guidelines on the responsible use of generative AI in research, European Commission, 2024

Regelefterlevnad

I god forskningssed ingår att följa de regler som finns vad gäller ens forskning. Forskning på människor och djur regleras i lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (även kallad etikprövningslagen)⁵ och i djurskyddslagen (2018:1192)⁶, samt i grundläggande allmänna forskningsetiska riktlinjer och internationella kodexar. ALLEA-kodexen och Helsingforsdeklarationen⁷ är exempel på sådana icke-rättsliga normerande etiska föreskrifter. De etiska kraven för den forskning som bedrivs vid universitetet ska följas oavsett om de beskrivs i lag eller i icke-rättsligt bindande regelverk.

När forskning bedrivs utanför Sverige måste man säkerställa att både svenska och utländska regler och riktlinjer följs. Göteborgs universitet ansluter sig till Sveriges universitets- och högskoleförbunds (SUHF:s) vägledning rörande lärosätens ansvar för etik i forskning utomlands, som fastslår att forskning som helt eller delvis bedrivs utomlands bör leva upp till minst samma höga etiska standard som i Sverige.⁸

Tillståndskrävande forskning

I vissa fall behöver tillstånd sökas för att få genomföra planerad forskning. Det kan gälla forskning som avser människor eller om försöksdjur kommer ingå i forskningen. Forskning på människor som omfattas av etikprövningslagen prövas av Etikprövningsmyndigheten, medan forskning på djur prövas av Göteborgs djurförsöksetiska nämnd via Jordbruksverket. Ibland krävs ytterligare tillstånd från andra myndigheter, till exempel vid kliniska läkemedelsprövningar. Godkännande måste inhämtas innan ett projekt påbörjas och vid behov uppdateras. Vid tveksamma fall bör en ansökan om etikprövning göras för att säkerställa god regelefterlevnad.

Dataskydd och sekretess

Göteborgs universitetet är personuppgiftsansvarig för all personuppgiftsbehandling som sker inom dess verksamhet. Behandling av personuppgifter inom forskning omfattas av EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR), vilken bland annat syftar till att skydda enskildas personliga integritet och är en viktig del i skyddet för forskningspersoner.⁹ All forskning som sker på universitetet ska utföras i enlighet med de rekommendationer och policys som universitetet tillhandahåller på dataskyddsområdet.

Universitetet är en statlig myndighet och omfattas därför av tryckfrihetsförordningens och offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om allmänna handlingar och sekretess. Det innebär bland annat att forskare har tystnadsplikt i de fall de tar del av sekretessbelagda uppgifter.

Avvikelser från god forskningssed

Oredlighet i forskning definieras som allvarliga avvikelser från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering (FFP) som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Med *andra avvikelser från god forskningssed* avses avvikelser

⁵ Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor

⁶ Djurskyddslag (2018:1192)

⁷ World Medical Association Declaration of Helsinki

⁸ Vägledning rörande lärosätens ansvar för etik i forskning utomlands, Sveriges universitets och högskoleförbund (SUHF), 2024

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (GDPR)

som inte utgör FFP. Bedömning av huruvida sådana avvikelser är att betrakta som allvarliga utgår i första hand från de principer som finns i ALLEA-kodexen.

Vid Göteborgs universitet stödjer *Rådet för prövning av avvikelser från god forskningssed* (Avvikelserrådet) rektor vid frågor om oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed.

Handläggningsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed sätter ramarna för hanteringen.

Ansvar för god forskningssed

Enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (LAO)¹⁰ och högskolelagen (1992:1434)¹¹ har universitetet ett övergripande ansvar för att den forskning som utförs där bedrivs i enlighet med god forskningssed och att åtgärder vidtas för att förebygga att forskning inte sker i strid med tillämpliga regelverk. Hur detta hanteras vid Göteborgs universitet beskrivs nedan.

Institutionerna utgör grunden för universitetets utbildnings-, forsknings- och samverkansverksamhet.

Prefekten leder det dagliga övergripande arbetet och ansvarar för verksamheten vid institutionen.

Exempelvis ansvarar prefekten (efter delegation från dekanen) för tillämpningen av etikprövningslagen inom institutionens verksamhet.

Den enskilde forskaren ansvarar för att ha god kännedom om de regler, kodexar och styrdokument som finns allmänt och vid universitetet avseende forskningsetik och god forskningssed. Den enskilde forskaren ansvarar även för att nödvändiga forskningsetiska överväganden sker.

Doktorandernas handledare har ett särskilt ansvar för att doktoranderna erhåller kompetens och kunskap kring forskningsetiska regelverk och god forskningssed. Fakultetsstyrelserna ansvarar för att erbjuda doktorandutbildningskurser i forskningsetik.

För verksamhetsstöd i frågor om etik och god forskningssed ansvarar forskningsrådgivare med inriktning etik vid forsknings- och innovationskontoret (FIK) och utskottet för etik i forskning, samt forskningsrådgivning på fakultetsnivå.

¹⁰ Lag (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning

¹¹ Högskolelag (1992:1434)

Lagar, kodexar och styrdokument

Lagar

[Lag \(2003:460\) om etikprövning av forskning som avser människor, Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Lag \(2019:504\) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning, Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Djurskyddslag \(2018:1192\), Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Högskolelag \(1992:1434\), Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Offentlighets- och sekretesslag \(2009:400\), Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Tryckfrihetsförordning \(1949:105\), Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

[Europaparlamentets och rådets förordning \(EU\) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG \(GDPR\)](#)

Kodexar och annan vägledning

[The European Code of Conduct for Research Integrity 2023, All European Academies \(ALLEA\)](#)

[God forskningssed 2024, Vetenskapsrådet](#)

[Living guidelines on the responsible use of generative AI in research, European Commission, 2024](#)

[World Medical Association Declaration of Helsinki \(Helsingforsdeklarationen\)](#)

[Vägledning om etikprövning av forskning på människor, Etikprövningsmyndigheten, 2023](#)

[Vägledning rörande lärosätens ansvar för etik i forskning utomlands, Sveriges universitets och högskoleförbund \(SUHF\), 2024](#)

Universitetets styrdokument

För relaterade styrdokument, se [Styrdokument | Göteborgs universitet](#), bl a:

Delegationsordning för Göteborgs universitet

Arbetsordning vid Göteborgs universitet

Handlägningsordning vid misstanke om avvikelser från god forskningssed

Göteborgs universitetets policy för djurförsök